

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему

*“Особливості зв’язку стилів сімейного
виховання та проявів залежності від
соціальних мереж в підлітковому віці”*

Виконав: здобувач 2 курсу,
групи ПС-22-1вм
Спеціальності 053 «Психологія»
Кнобель А.Р.
Керівник: Грисенко Н.В.,
канд. психол. наук

м. Дніпро
2024

АНОТАЦІЯ

випускної кваліфікаційної роботи магістра

Кнобеля Андрія Руслановича

на тему:

“ Особливості зв’язку стилів сімейного виховання та проявів залежності від соціальних мереж в підлітковому віці ”

Кваліфікаційна робота здобувача 2-го курсу, спеціальності 053 «Психологія» (Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедра інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи) присвячена проблемі зв’язку стилів сімейного виховання та проявів залежності від соціальних мереж в підлітковому віці.

У роботі здійснено теоретичний аналіз проблеми формування інтернет-залежності в цілому та залежності від соціальних мереж зокрема в підлітковому віці. Установлено, що залежність здебільшого трактують як набуту гостру потребу у здійсненні якихось дій або вживанні якихось речовин. Як синонім категорії залежності дослідники часто використовують термін «адикція», яка розглядається як нав’язлива потреба до певної діяльності, яку відчуває людина.

З’ясовано, що основними симптомами інтернет-залежності є: 1) нав’язливе бажання перевірити e-mail; 2) постійне очікування наступного входу в інтернет; 3) скарги оточуючих, що особистість проводить занадто багато часу в інтернеті та витрачає занадто багато грошей на інтернет. Ознаками (критеріями) інтернет-залежності виступають: толерантність; синдром відмови; тривалий час користування; неможливість взяти під контроль час знаходження в мережі; відходження інших справ на другий план; продовження надмірного використання інтернету при усвідомленні його шкоди.

З’ясовано, що потяг людини до соціальних мереж відбувається не тільки через те, що там вона отримує співчуття, розуміння, визнання і т.п., але і через відчуття приналежності до певної соціальної групи, культури тощо. В основному під таку залежність починають підпадати люди з комунікативним дефіцитом у

реальному суспільстві. Соціальні мережі допомагають таким людям заповнити порожнечу у спілкуванні, відчутти себе потрібним, вислуханим. Належність соціально незахищеної особистості до певної спільноти у віртуальному просторі дає їй таке необхідне для неї відчуття «Ми».

Визначено, що підлітковий вік характеризується активізацією процесів соціалізації особистості, коли починають діяти механізми не тільки засвоєння нового соціального досвіду шляхом спостереження, наслідування та власної адаптації до них, а й активної трансформації матеріальної та духовної культури особистості. Тому настільки привабливим для них є світ соціальних мереж, де створено ілюзію реального світу, поринувши в який, дитина може реалізувати свої потреби. Науковці зазначають, що підліткам притаманні специфічні новоутворення, певний рівень самосвідомості, з'являється відчуття дорослості, конформізм, бажання самоствердитися.

Для отримання фактичного матеріалу і перевірки гіпотези дослідження були використані *психодіагностичні методики*: для діагностики показників комунікативної толерантності – методики «Комунікативна толерантність» (В. Бойко) та «Визначення деструктивних установок у міжособистісних відносинах» (В. Бойко); для діагностики показників стилів сімейного виховання – методика «Батьків оцінюють діти» (БВД) (модифікація опитувальника «Аналіз сімейних взаємин» (АСВ) Е. Ейдемільера); для визначення рівня інтернет-залежності Тест на інтернет-залежність Кімберлі Янг.

У процесі дослідження встановлено, що між показниками комунікативної толерантності та показниками стилю сімейного виховання виявлені значущі додатні та від'ємні зв'язки. Аналіз отриманих профілів показав, що кожна досліджувана група осіб юнацького віку характеризується специфікою комунікативної толерантності. Це відбивається, насамперед, в особливостях конфігурації кожного профілю і його розташуванні щодо середньої лінії ряду, що відзначається візуально, а також у наявності статистично значущих відмінностей між однойменними показниками профілів.

Аналіз відмінностей у профілях комунікативної толерантності підлітків –

представників сімей з різними стилями виховання з погляду їхньої конфігурації, а також особливостей сполучень найбільш виражених показників у кожній типовій групі дозволив описати специфіку комунікативної толерантності у підлітків – представників сімей з різними стилями виховання.

Таким чином, в результаті нашого дослідження встановлено, що стиль сімейного виховання як один з важливіших параметрів індивідуального середовища й у юнацькому віці впливає на формування особистості, зокрема її комунікативну толерантність, що відображається як в специфічному поєднанні параметрів, так і в рівнях, яких досягають показники комунікативної толерантності, зокрема в частині прояву залежності від соціальних мереж.

Для подолання інтернет-залежності у підлітковому віці та зменшення її негативних наслідків розроблено низку тренінгових занять, які доцільно провести з підлітками на виховних годинах.

Ключові слова: залежність, інтернет-залежність, соціальні мережі, стилі сімейного виховання, вплив сімейного виховання, підлітки, підлітковий вік.

SUMMARY

Master's graduation thesis

Knobel Andrii

**Topic" Peculiarities of the Connection between Family Upbringing Styles and
Dependence on Social Networks in Adolescence "**

The qualification work of the applicant of the 2nd year, specialty 053 "Psychology" (Alfred Nobel University, Dnipro, department of innovative technologies in pedagogy, psychology and social work) is devoted to the problem of the connection between family upbringing styles and manifestations of dependence on social networks in adolescence.

In the work, a theoretical analysis of the problem of the formation of Internet addiction in general and addiction to social networks in particular in adolescence is carried out. It has been established that addiction is mostly interpreted as an acquired acute need to perform some actions or use some substances. As a synonym for the addiction category, researchers often use the term "addiction", which is considered as an obsessive need for a certain activity that a person feels.

It was found that the main symptoms of Internet addiction are: 1) an obsessive desire to check e-mail; 2) constant waiting for the next Internet access; 3) complaints from others that the person spends too much time on the Internet and spends too much money on the Internet. Signs (criteria) of Internet addiction are: tolerance; rejection syndrome; long time of use; impossibility to take control of the time spent on the network; putting other matters on the back burner; continued excessive use of the Internet while aware of its harm.

It was found that a person's attraction to social networks occurs not only because there he receives sympathy, understanding, recognition, etc., but also because of the feeling of belonging to a certain social group, culture, etc. Basically, people with communicative deficits in real society begin to fall under such dependence. Social networks help such people to fill the void in communication, to feel needed, listened to. Belonging to a certain community in the virtual space of a socially vulnerable individual gives her the sense of "We" she needs.

It was determined that adolescence is characterized by the activation of personality socialization processes, when the mechanisms of not only assimilation of new social experiences through observation, imitation and personal adaptation to them, but also active transformation of the material and spiritual culture of the individual begin to operate. That is why the world of social networks is so attractive to them, where the illusion of the real world is created, in which a child can realize his needs. Scientists note that teenagers are characterized by specific neoplasms, a certain level of self-awareness, a sense of adulthood, conformity, and a desire to assert themselves.

Psychodiagnostic methods were used to obtain factual material and test the research hypothesis: to diagnose indicators of communicative tolerance, the methods "Communicative tolerance" (V. Boyko) and "Determination of destructive attitudes in interpersonal relations" (V. Boyko); for the diagnosis of indicators of family upbringing styles - the method "Parents are evaluated by children" (BOD) (modification of the questionnaire "Analysis of family relationships" (ASV) by E. Eidemiller); to determine the level of Internet addiction Kimberly Young Internet Addiction Test.

In the process of research, it was established that significant positive and negative relationships were found between indicators of communicative tolerance and indicators of family upbringing style. The analysis of the obtained profiles showed that each studied group of youth is characterized by the specificity of communicative tolerance. This is reflected, first of all, in the peculiarities of the configuration of each profile and its location relative to the middle line of the row, which is visually marked, as well as in the presence of statistically significant differences between the profiles of the same name.

The analysis of the differences in the communicative tolerance profiles of teenagers - representatives of families with different styles of upbringing from the point of view of their configuration, as well as the characteristics of combinations of the most pronounced indicators in each typical group allowed to describe the specifics of communicative tolerance in teenagers - representatives of families with different styles of upbringing.

Thus, as a result of our research, it was established that the style of family education, as one of the most important parameters of the individual environment, also affects the formation of the personality in youth, in particular, its communicative

tolerance, which is reflected both in the specific combination of parameters and in the levels reached by the indicators communicative tolerance, in particular in terms of the manifestation of dependence on social networks.

To overcome Internet addiction in adolescence and reduce its negative consequences, a number of training sessions have been developed, which should be conducted with teenagers during educational hours.

Key words: addiction, Internet addiction, social networks, styles of family education, influence of family education, teenagers, adolescence

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗВ'ЯЗКУ СТИЛІВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ТА ПРОЯВІВ ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	9
1.1. Проблематика інтернет-залежності у психологічних дослідженнях.....	9
1.2. Психологічні особливості формування та проявів залежності від соціальних мереж.....	18
1.3. Психологічні особливості впливу сімейного виховання на формування залежної поведінки.....	27
Висновки до першого розділу.....	34
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗВ'ЯЗКУ СТИЛІВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ТА ПРОЯВІВ ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	37
2.1. Цілі, задачі та організація емпіричного дослідження.....	37
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження.....	41
2.3. Психологічні рекомендації з подолання залежності від соціальних мереж в підлітковому віці.....	46
Висновки до другого розділу.....	49
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	55
ДОДАТКИ.....	61